

Det kongelige danske geografiske Selskab.

I det første Møde 1910—II holdt Kaptajn T. Troels-Smith Foredrag om sine Rejser i Chile og Ecuador. Lysbilleder.

I det andet Møde 1910—II holdt Capitaine Alfred Bertrand fra Genève Foredrag paa Fransk om Basutoland og Barotsiland. Lysbilleder. Ved denne Lejlighed overrakte Selskabets 1. Vicepræsident, Lensgreve F. Raben-Levetzau Kaptajnen Diplomet som korresponderende Medlem af Selskabet.

I det tredje Møde 1910—II holdt Statsgeolog, Dr.

phil. V. Madsen Foredrag om Spitsbergens Natur. Lysbilleder.

I Raadsmødet den 12. November 1910 vedtoges det at udnævne Afrikarejsende Capitaine Alfred Bertrand fra Genève til korresponderende Medlem af Selskabet.

Medlem af Selskabets Raad, Generalmajor E. C. Rasmussen, er den 4. November 1910 afgaaet ved Døden.

Kiachta.

Ved

Alfred Schönebeck.¹⁾

Kilder: Kiachta's Raadhusarkiv. — Osokin: Na granitsje Mongolii. — Trudy Kiachtinskago otdelenija J. R. G.

Jermák Timoféjevitsch, Sibiriens Cortez, skulde ikke selv opleve at se de modne Frugter af sine Sejre. Hvor Tobol forener sig med Irtytsch, adspalttede han Aar 1581 Tartarfyrsten Kutschums Hær og fjærnede derved den største Hindring for Russernes Fremtrængen i Asien. Men allerede 3 Aar senere kom han ulykkeligt af Dage. Hans Efterfølgere, Kosak-Sotnikerne og Vojevoderne, fulgte i hans Spor og trængte under idelige Kampe med de indfødte Stammer frem mod Øst, indtil i 1612 den første hvide Mand satte sin Fod i Transbaikalien, den store Djengis-Khans Fødeland. Denne første Visit synes imidlertid at have været mere tilfældig; Russerne forsvandt igen, men kom 35 Aar senere mandstærke tilbage og anlagde det første Fort ved Øvre-Angará. Atter 11 Aar efter

¹⁾ Forf. er ansat ved St. nord. Telegraf-selskab med Bopæl til for kort Tid siden i Kiachta; nu i Irkutsk.

anlagdes Fortet Nertschinsk, hvor nu Byen af samme Navn ligger.

De første Forter havde ingen anden Hensigt end den at tjene som Støttepunkt for Kosakkerne under deres Togter for at inddrive »Jassák« (en Tribut, der erlagdes i Sobelskin) blandt de Indfødte. Men Landet begyndte snart at blive koloniseret af Emigranter, overvejende afskedigede Soldater, der blev sendt ud for at hjælpe til at befæste det unge russiske Herredømme. Til en Begyndelse var de kun meget faa i Tal, men de havde dog allerede omkring 1660 faaet bygget nogle Landsbyer, og for at beskytte disse mod Mongolernes, Burjaternes og Tungusernes Overfald opførtes yderligere en Del Forter, saaledes i 1666 Selenginsk og noget senere Forposten Novyj-Troitsk. Denne sidste laa paa det Sted, hvor siden Kiachta blev anlagt.

I sidste Halvdel af det 17. Aarhundrede be-

gyndte man til Transbaikalien at deportere Personer, der af en eller anden Grund havde tildraget sig Tsarens Vrede. Den første var den for sin skismatiske Propaganda bekendte Erkebiskop Avakum, den næste de vilde Saporosjers Hetman, Demian Mnogogreschnyj, som for Resten i sit Exil paa mange Maader søgte at ophjælpe Transbaikalien. Og efter disse to fulgte mange andre. Men selv de Deporterede medregnet var Russerne endnu alt for faa til, at de med Eftertryk kunde forsvare sig mod de Indfødte, endsige skabe ordnede og fredelige Tilstande. Den tidligste, nogenlunde korrekte Statistik, man har over Befolkningsforholdene, stammer fra 1716 og angiver, at der paa den Tid kun fandtes 7000 Russere, (deraf ganske vist de fleste Mænd) i hele Territoriet. Først efter at det i 1722 var blevet bestemt, at alle benaadede Dødsfanger og andre, med Koner og Børn, skulde sendes til Transbaikalien, kom de Hvide lidt efter lidt i saa stort Antal, at de med deres overlegne Vaaben kunde holde de mongolske Folk i Ave; Burjaterne faldt helt til Føje, og Tunguserne trak til Dels længere mod Øst og over paa kinesisk Territorium.

Endnu faa Aar før man skrev 1700, var Tilstandene imidlertid alt for urolige og Forholdet til de kinesiske Naboer alt for daarligt til, at man kunde tænke paa regelmæssige Handelsforbindelser. At Kiachta siden fik en saa enorm Betydning for Handelen med Kina, skyldtes ogsaa fra første Færd en Tilfældighed — eller rettere to.

Den første var, at en kinesisk Hærstyrke havde indtaget den nyanlagte By Albarin ved Amur og havde bortført hele Befolkningen — et Par Tusinde Mennesker, der fra Omegnen havde søgt Tilflugt i Fæstningen — til Peking. Angaaende disse Russeres Skæbne førtes Underhandlinger med den kinesiske Regering, og det endte med, at en Græker, der var i russisk Tjeneste, blev sendt til Peking for personlig at underhandle med Kejseren. Han lagde Vejen gennem Amurdistriktet og Mantschuriet, og at han har haft et vist Forretningstalent fremgaar af, at han medførte en hel Karavane med Varer, som han tænkte sig at afsætte til Kineserne. Hans Følge, der bestod af Bojarsønner, opførte sig imidlertid saa ubehøvet ved Hoffet i Peking og fornærmede i den Grad Himlens Søn og de høje Mandariner, at Gesandten ikke fik noget Resultat af sin Sendelse, men maatte vende tilbage med uforrettet Sag. Desuden blev det forbudt Kejserens

tro Undersaatter at købe hans Varer, saa han blev nødsaget til at tage alt med sig hjem igen. Uden Sammenligning bedre gik det den næste Gesandt, Elias Isbrandt¹⁾. Han rejste — ligeledes medførende en Varekaravane — over Nertschinsk og Tsitsihar til Peking, hvor han ankom ca. 1690 og gjorde et saa godt Indtryk paa Hoffet, at han ikke alene fik udvirket Tilladelse for den ufrivillige, russiske Koloni til at bygge Kirke og endvidere fik solgt alt, hvad han medførte, men ogsaa — halvandet Aarhundrede før der blev Tale om Traktathavne o. l. — fik den første Handelsoverenskomst med Kina i Stand, idet den kinesiske Regering gik ind paa, at der med visse Aars Mellemrum maatte sendes russiske Karavaner til Peking.

Disse Karavaner gik den første Tid samme Vej, som Isbrandt selv havde fulgt. Man kendte endnu ikke den langt kortere Rute fra Transbaikalien gennem Gobi; d. v. s. Russerne kendte den ikke.

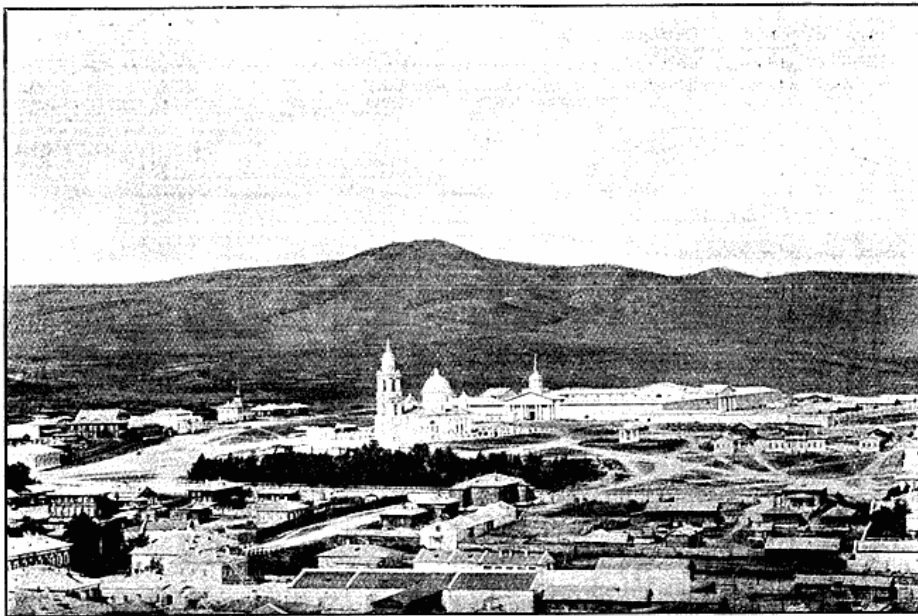
Allerede et halvt Aarhundrede før disse Begivenheder var Byen Urga ved Selengas Biflod Tola bleven Sæde for en af Lamalærens helligste «Hubilganer»²⁾, Bogdo-Gegén eller Undur-Gegén (»det

¹⁾ Kuriøst nok omtaler et Par russiske Forfattere af transbaikalsk Lokalhistorie (saaledes Andrievitsch: »Kratkie otscherki istorii zabajkalja do. 1750 goda«) haardnakket denne Mand som værende dansk. Navnet kunde nok tyde derpaa, men noget Bevis er det jo ikke. I en Katalog over ældre Literatur vedrørende Asien finder jeg opført i hans egen Rejsebeskrivelse: »Three years' travels . . . containing an exact and particular description of the extent and limits of those countries, and the customs of the barbarous inhabitants . . . printed in Dutch by Witzén and now faithfully done into English (London 1706)«. — At Bogen er udkommen i Holland, siger imidlertid intet om dens Forfatters Nationalitet, eftersom Peter den Store havde givet en hollandsk Bogtrykker Eneret til Trykning af al Literatur angaaende det russiske Rige. Iøvrigt er det med de Hjælpekilder, der her i Kiachta staar til Raadighed, umuligt at afgøre, hvor meget eller hvor lidt der ligger til Grund for de russiske Forfatters Mening. Men naturligvis kan Navnet (der i nævnte Katalog staves: Isbrandts) lige saa godt være frisisk eller flamsk som dansk.

²⁾ »Hubilgán« er Fællesbetegnelsen for de høje Gejstlige, hvis Aand efter lamaitiske Forestillinger gaar over i deres Efterfølgere. — Abbé Huc, der kalder ham Guison-Tamba, fortæller, at denne Lama-Prælat oprindelig residerede i Koko-Khoto (i det sydlige Mongoli nær den store Mur), men blev dræbt af en af Kejser Khang-Hi's Hofmænd, fordi han ikke vilde rejse sig op for Majestæten. Senere skulde han være genopstanden i Urga. — Efter en anden Version var den første Undur-Gegén identisk med den Tuschetu-Khan, der regerede Mongoliet, indtil Landet i 1650 blev erobret af Kineserne, og som skulde have faaet tildelt denne Værdighed som en Slags Erstatning for sit Tab af verdslig Magt.

høje Lys«), og da denne fra de Troendes Side var Genstand for almindelig Tilbedelse og Valfart, fandt der ret livlig Samkvem Sted mellem Mongolerne Syd og Nord for Gobi. Som Følge heraf var der skabt taalelige Færdselsforhold gennem Ørkenen: der var, hvor det lod sig gøre, langs Vejen gravet Vandhuller, og der var med Mellemrum opstillet Filttelte, i hvilke de Vejfarende kunde søge Ly mod Sandstorm og Kulde. — Men nordpaa fra Urga fandtes der endnu ingen Forbindelse med Transbajkalien.

nuværende Kiachta, og Parlamenteringerne resulterede bl. a. i, at der ved den lille Flod Kiachta skulde anlægges en russisk Koloni, beboet af Købmænd, og at dette Sted for Fremtiden skulde være Udvekslingspunkt for russiske og kinesiske Varer. Og saaledes skete det. Grev Sava opførte til Kiachtas Beskyttelse 4 Km. Nord for Byen et Fort med en Kirke, hvortil han selv skænkede Klokkerne. Til Minde om den Forpost, den afløste, og om Grevens betydningsfulde Besøg blev Fæstningen kaldt Troitskosavsk, og rundt om den bosatte sig



Udsigt over en Del af Kiachta med Kirken og Gostinnyj Dvor.

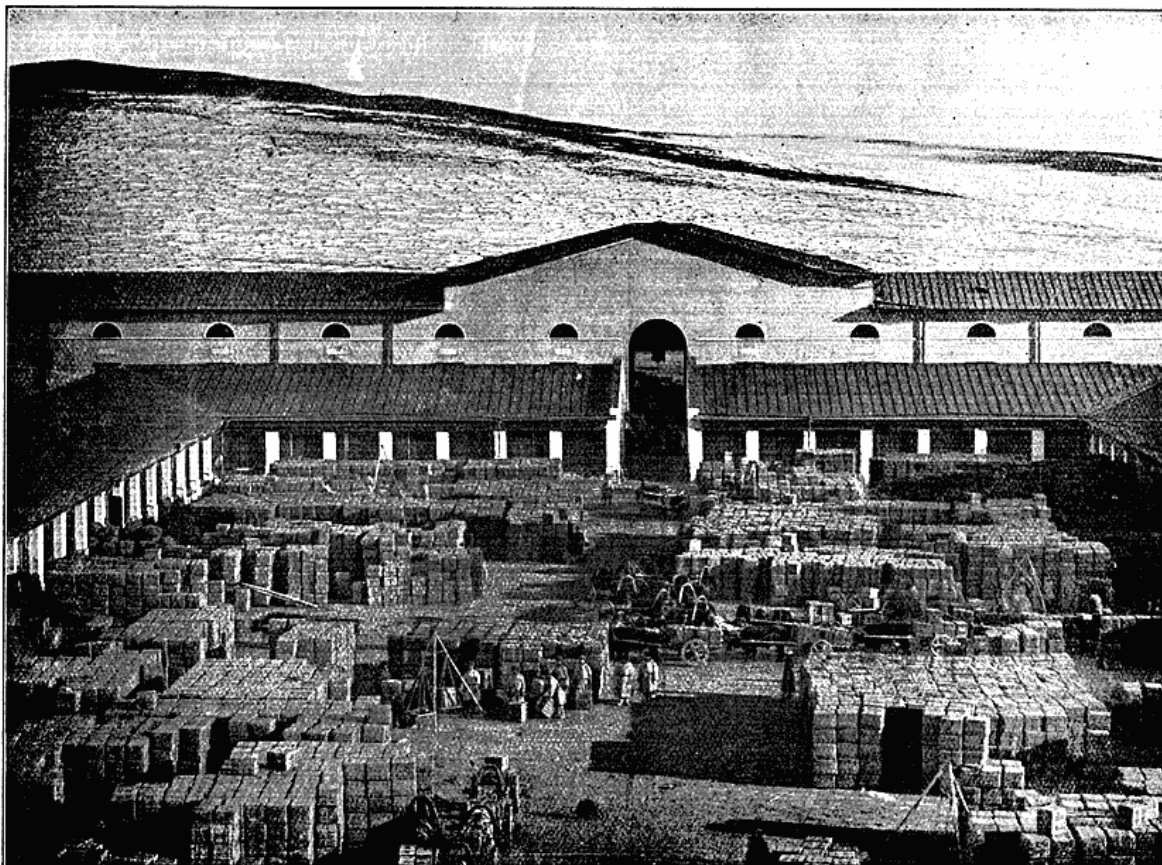
Ved et Tilfælde — det andet af dem, der skabte Kiachta — fandt nogle russiske Købmænd Vej til Urga og erfarede der, at Byen stod i direkte og hyppig Forbindelse med Peking. Faa Aar efter denne Opdagelse blev Grev Sava Ragusinski af Illyrien sendt ud til Transbajkalien for at fastsætte Grænserne mod Kina og træffe Aftale om de to Landes fremtidige kommercielle Relationer. Grev Sava, der efter alt at dømme har været en fin Diplomat, mødtes efter forudgaaende Underhandlinger den 20. August 1727 med en kinesisk Kommission, udsendt i samme Øjemed som han selv. Mødestedet var Aaen Burá, nogle Km. Syd for det

efterhaanden Arbejdere og andre, der paa en eller anden Maade stod i Afhængighed af Kiachta, men hvem det var forment at leve der (dette Privilegium indehaves nemlig af Købmændene med Familier og Tjenestefolk), og lidt efter lidt voksede en Stad frem. I 1730 anlagde Kineserne lige over Kiachta, paa den anden Side af Grænsen, en By, der fik Navnet Maimachin (Handelsbyen).

Handelen paa Kiachta var i Begyndelsen meget uregelmæssig. Dels hengik der undertiden flere

Aar mellem de enkelte Karavaner, dels var Handelen i hele Perioden standset paa Grund af diplomatiske Forviklinger eller andre Tilfældigheder (saaledes i 1762—68, i 1775 og 1785). Først fra 1792 indtraadte en nogenlunde regelmæssig Udvexling af Varer. Disse bestod fra russisk Side i: Ruslæder, Klædestof, Jærn og Jærnvarer, Kobber, Opium, billigt Bomuldstøj og Flitterstads, og fra

tas Betydning for Tehandelen bestod deri, at Varen her udpakkes efter sin Rejse gennem Ørkenen, vejedes og sorteredes, rensedes for beskadigede Dele og endelig indpakkedes (i Skind) for ad den store sibiriske Postvej at fortsætte til Evropa. Den overvejende Omsætning foregik i Maanederne Oktober—April. Téen kom til Kiachta med store Kamelkaravaner og gik videre med Oksekærre,



Fra Kiachtas Velmagtstid.

En af Gostinnj Dvors Gaarde fyldt med Te.

kinesisk Side i: Te, Rørsukker, raa og forarbejdet Silke og medicinsk Rabarber (Importen af denne Plante standsede dog allerede, da man i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede havde skaffet sig spiredygtige Frø og selv begyndte Dyrkningen i Evropa). Endelig indførtes fra Mongoliet, og indføres endnu, Kvæg, Huder, Talg, Faare- og Kameluld.

Af alle disse Artikler var det kun en enkelt: Téen, der skulde give Kiachta Verdensry. Kiach-

dels ad Landevejen Syd om Bajkal, dels, naar Floderne og Bajkal var tilfrosne, med Slæder ad Selengá, tværs over Søen og ned ad Angará. Til Téens midlertidige Opbevaring og Sortering anlagdes en mægtig Bygning, den saakaldte »Gostinnj Dvor«, hvis Opførelse stod Købmandskabet i hened en Million Rubler, og som dækker et Areal af en Hektar. Og da den eksisterende Landevej til Irkutsk via Vjerehne-Udinsk var for lang, an-

lagdes med stor Bekostning en udmærket (250 Km. kortere) Vej direkte til Bajkalsøen. Betegnende for den Tids russiske Bureaukratisme var det, at denne nye »private« Vej fuldstændig ignoreredes af baade Postvæsen og øvrige Statsindretninger, der lod, som om Vejen ikke var til, og trods alle Bønner stadig dirigerede Posten ad den lange 2—3 Dages Omvej.

Som Aarene gik, antog Tehandelen større og større Dimensioner. Stadig flere Kamel- og Oksekaravaner blev sat i Gang, stadig flere Firmaer sendte deres Repræsentanter til Kiachta. Da Handelen i 50erne stod i sin højeste Blomstring, taltes her ikke mindre end 58 Tefirmaer, og af det aarlige, umaadelige Kvantum Te, der allerede paa den Tid indførtes til evropæisk Rusland, ca. 40,000 Tons, gik benved de 28,000 eller mere end $\frac{2}{3}$ via Kiachta. Regner man en Kamellast til gennemsnitlig 150 Kilo¹⁾, vil det sige, at Transporten af denne Mængde Te gav Arbejde til over 186,000 Kameler, og da hver Karavane i en enkelt Sæson næppe gjorde mere end 3 Rejser frem og tilbage mellem Peking og Kiachta, var altsaa mindst 60,000 Kameler hele Vinteren igennem beskæftigede med Tetransport. Naar hertil kommer et stadigt Ryk ind og Rykud af et tilsvarende Antal Okser og Heste for Videreforsendelsen, af mongolske og burjatske Karavaneførere, af Arbejdere og af russiske og kinesiske Købmand, kan man forestille sig, at der i den lille By rørte sig et voldsomt Liv. Fra tidlig Morgen til sen Aften skred Kamelernes lange Rader gravitetisk gennem de brede Gader. Dagen igennem trak de uendelige Rækker af langsomme Oksekærrer af Sted, og genlød Byen af Vogntummel og af Karavaneførernes Raab og Slag. Indtil 50,000 Kasser Te afladedes paa en enkelt Dag, og i »Gostinnyj Dvor« havde et Par Tusinde Arbejdere nok at gøre med disses Ud- og Indpakning, Sortering og Afvejning. Der var den Gang Rigdom og Velstand til de fleste, dagligt Brød til alle. Man drak, og man lo og var glade og strøede Guld ud til alle Sider. Daglig fandt Vareauktioner Sted, ved hvilke Hundredtusinder af Rubler skiftede Ejermænd, som var det Kopeker; hver Aften var en Fest, hvor Champagnen flød. Det var den Gang, da Evropas berømte Kunstnere paa Kiachta-Millionærernes Bud begav sig ud paa den lange Rejse gennem Rusland og Sibirien og pr. Vogn eller Slæde tilbagelagde de mange Tusinde Kilo-

meter for nogle Aftener at bidrage til Temændenes Underholdning. Det var den Gang, da man ikke applauderede ved at klappe i Hænderne, men ved at overrække Vifter og Hundredrubelsedler. Det var endelig den Gang, da hver Tegrosserer holdt Væddeløbsstald med 30-40 Blodsheste, da man indgik de vildeste Væddemaal og spillede høj Hæssard, og da Tefyrsterne, naar de rejste paa Besøg til Evropa, gav sig paa Vej med Følge, Kokke og Tjenerskab og en Bagage, der fyldte 20—30 Vogne.

Og nu —! Efter at dette gale Leben i Sus og Dus, med Champagnegilder, med Baller og Maanskinskaneture i rasende Fart ad den frosne Flod, med forrykte Indfald, der øjeblikkelig bragtes til Udførelse — efter at dette Liv var nedarvet gennem flere Generationer, er Kiachta nu en død By, en By som alle andre smaa sibiriske Byer. Og nu er der ikke mere nogen, der som hin Ærkebiskop af Tschitá, der var paa Visitats i Kiachta, beder om at maatte bese »de store Teplantager«. (Er Anekdoten ikke sandfærdig, er den i det mindste meget illustrerende, baade med Hensyn til Kiachtas Ry for sin Te og Gejstlighedens Oplysningstrin.

Det første alvorlige Stød fik Kiachtas Handel, da man i 1880 begyndte at sende Te med Dampere Syd om Indien til Odessa. De første Aar klarede man sig i Kiachta ved i videst mulige Kresse at bekendtgøre, at Havluften ødelagde Téens Aroma og trængte ind gennem selv nok saa tætsluttende Blikdaaser. Snart viste det sig imidlertid, at Publikum ikke havde tilstrækkelig fine Næser, og Handelen dalede Aar for Aar. Den var dog endnu ret betydelig, da den i 1900 fik sit absolute Dødsstød ved, at den transsibiriske Bane blev aabnet for Samfærdselen. Derved lededes Trafiken ganske uden om Kiachta, og Stedet mistede følgelig hele sin tidligere Vigtighed.

Men endnu sidder de gamle Millionærer og deres Sønner rundt om i deres Huse og venter og haaber paa en ny Tid, der skal ligne den gamle. Disse Mænd, hvis Formue vilde tillade dem at bo i et Palads i Moskva eller St. Petersborg, holder trofast ud paa det Sted, hvor de tjente deres Penge, og udklækker med Mellemrum nye Planer om Automobil- eller Jærnbaneruter, der atter skal gøre Kiachta til et stort kommercielt Centrum. Planer, der aldrig udføres.

Under Krigen med Japan, da alle Banens Vaggoner var taget i Brug til militære Transporter,

¹⁾ 4 Kister à ca 55 russiske Pund.

havde Kiachta et forbigaaende Opsving. De lange Kamelkaravaner kom igen dragende fra Syd, og en Fremmed maatte faa det Indtryk, at Champagne og fersk Kaviar hørte til Indbyggernes daglige og uundværligste Fornødenheder. Nu er ogsaa den Periode længst forbi. De 58 store Tefirmaer er skrumpede ind til 5 eller 6 smaa; Landevejen til Bajkál er forfalden og ufarbar, dens Broer er styrtede sammen. Byens Gader ligger øde og stille hen, og en Del af »Gostinnyj Dvor« er lavet om til Toldkontor. Kiachtas Navn er en Gravskrift.



Burjathytte i Nærheden af Kiachta.

Byerne Troitskosavsk, Kiachta og Maimachin udgør et næsten sammenhængende Hele, særlig for de to sidstes Vedkommende. Mellem Troitskosavsk og Kiachta er der knapt en halv dansk Mil, men mellem Kiachta og Maimachin kun et Par Hundrede Alen, og man kan derfor med god Ret betragte de 3 Byer som en eneste. Troitskosavsk er med sine 6—7000 Indbyggere en By af den sædvanlige russiske Provinstype. Den ligger i en Dal mellem to, til Dels nøgne Højderygge og giver med sin Samling af umalede, skiddengraa Bjælkehuse, sine Bræddefortove og ubrolagte Gader Indtrykket af noget midlertidigt, interimistisk — og det til Trods for, at adskillige af dens Huse er 100 Aar gamle og derover. Kiachta har ganske vist heller ikke i det Ydre mange Minder om sin store Fortid, men virker dog ved sine ikke faa hvide Mure

og grønne Metaltage, sin brede, beplantede Boulevard, sin offentlige og sine private Haver ikke saa lidt mere renligt og hyggeligt end sin Nabo. Selve Kiachta har næppe 1000 civile Indbyggere, men baade den og Troitskosavsk har stor militær Indkvartering. I Betragtning af de umaadelige Pengesummer, der er bleven tjente og omsatte her, kunde og burde Byerne have været sibiriske Mønsterbyer. De er imidlertid kun i et Par Henseender noget enestaaende. Kiachta er det ved sin ikke store, men meget rigt donerede Domkirke, der skal være

den syvende rigeste Kirke paa hele Ruslands Omraade — og det vil sige noget. Selve Bygningen har kostet over en Million Rubler, og indvendig straalet den i Sølv og Guld. Helgenbillederne er udførte af berømte Malere, og saavel Ikonostasen som Kandelabrene, Lysekroenerne og de øvrige Arbejder i ædelt Metal er indlagte med Ædelstene. En af Kirkens største Mærkværdigheder er et Par Søjler af Bjærgkryстал, der har været udstillede paa Verdensudstillingen i London.

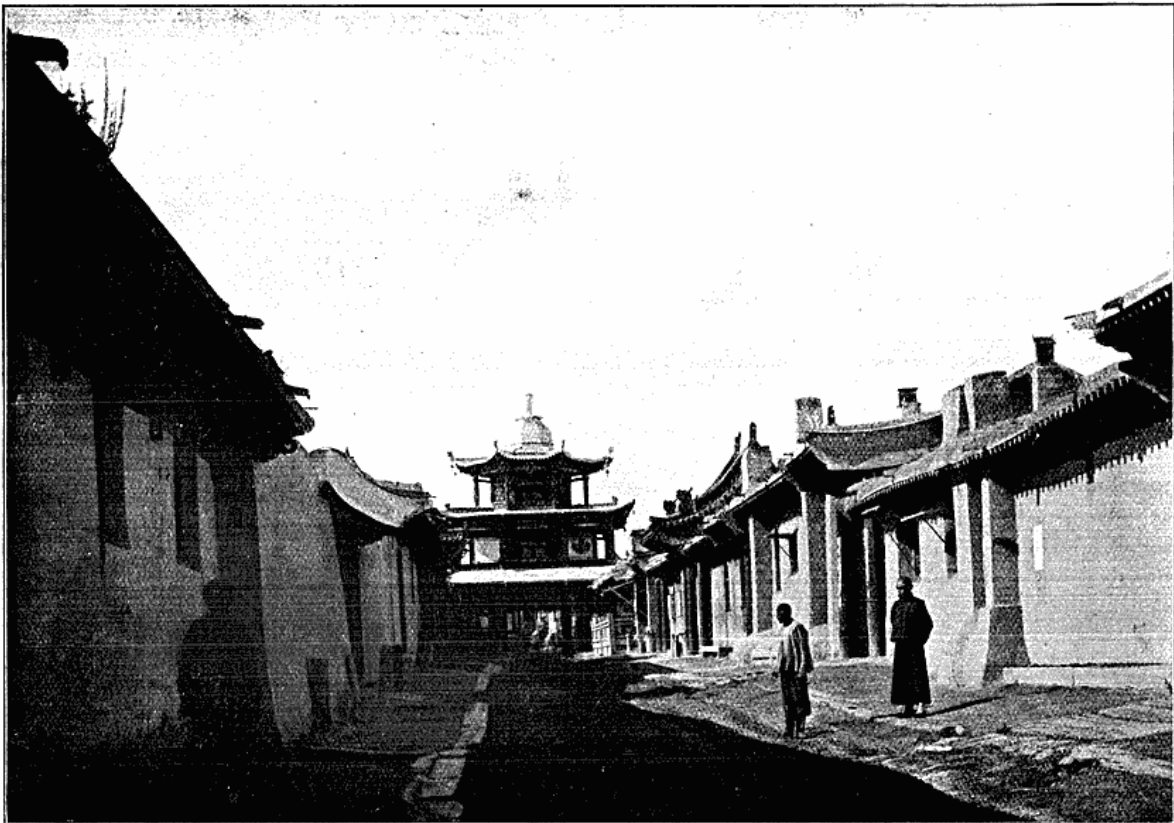
— Kiachta er Sæde for en Afdeling af det kejsl. russiske geografiske Selskab. Naar man ser hen til den almindelige Sløjhed, der ellers paa mange Omraader hersker i Rusland, ikke mindst i Foreningslivet, maa det forundre, at Afdelingen trods Byernes ringe Folkmængde tæller op mod 100 Medlemmer og har ydet et stort Arbejde til Transbajkaliens og Mongoliets Udforskning. Den har ogsaa indrettet et udmærket Musæum med arkæologiske, etnografiske zoologiske og mineralogiske Samlinger, af hvilke navnlig den førstnævnte er meget sjælden og værdifuld. Til Musæet er knyttet et Bibliotek.

Som Kiachta nu om Dage er mærkeligst ved sin Kirke, er Troitskosavsk — saa underligt det kan lyde — især mærkværdig ved sin Oplysning. Troitskosavsk kan bryste sig af at være den Stad i Rusland og Sibirien, der kan opvise det største

Procentantal »gramotnych«, d. v. s. Folk, der kan læse og skrive; og Procenten er meget nær ved de 100. Byen har ikke mindre end 12 Skoler, af hvilke de 2 er Mellemskoler. De sidste er forholdsvis meget store; de søges nemlig ikke alene af Byens egne Børn, men — da de repræsenterer Halvdelen af samtlige Transbajkaliens 4 Mellemskoler — ogsaa af Ungdom andet Steds fra. Te-

siske »Musjik« i sin røde Skjorte, sorte Fløjelsbukser og Skaftestøvler; i Maimachin skævojede, piskebærende Kinesere i lange Silkedragter og tyksaaede Tøfler. Man føler sig som dumpet ned i en anden Verden!

Maimachin er en typisk kinesisk By med Mure og Porte, Klokke- og Porttaarne, Templer og alt øvrigt Tilbehør i Form af Dragehoveder, svajede



Gade i Maimachin.

pengene har altsaa dog efterladt sig Spor og virker endnu gennem deres Renter til almindelig Vel-signelse.

Man skal ganske sikkert lede længe og grundigt omkring i Verden for at finde en Kontrast saa pludselig som den, der frembyder sig, naar man fra Kiachta gaar det Par Skridt over Grænsen og ind i Maimachin. Her Vest, der Øst; her Hvidt, hist Gult; det ene Sted brede Gader og almindelig Ødslen med Plads; det andet Sted trange, smudsige Smøger og snævre Gaarde; i Kiachta den rus-

Tage, broget bemalede Udskæringer, Brandmalerier, Stenløver, ildrøde Plakater med Skriftegn, Hvidløgstank og Uhumskheder af alle Slags. Kun én Ting savner Maimachin, og heri ligger dens største Mærkværdighed; den turde nemlig være den eneste, 180 Aar gamle Stad paa Jorden med 4000 Indbyggere, af hvilke de 4000 er Mænd. Aarsagen til dette Forhold var oprindeligt et nu ophævet Forbud mod, at Kvinder hosatte sig i Byen. At Tilladelsen til at have Familien hos sig nu ikke benyttes, har formodentlig sin Grund i, at Livet med

Kvinder vilde være kostbarere, og i at Husene ikke fra Begyndelsen er indrettede med Kvinder og Børn for Øje; og Kineserne er jo ikke Yndere af Forandringer i det én Gang bestaaende. Desuden har enhver af de i Forretningerne ansatte Medhjælpere efter hver 3 Aars Forløb et Aars Orlov til sit Hjemsted, og Principalerne kan naturligvis rejse saa ofte det lyster dem. Det er imidlertid et Tilfælde, der næsten kan se ud som en Tanke, at Maimachin, kun nogle faa Kilometer Syd for Byen, skal have sit Sidestykke i en mongolsk Landsby, der — udelukkende beboes af Kvinder.

Maimachins Befolkning rekrutteres fra det egentlige Kinas nordlige Provinser, hovedsageligt fra Shan-Si. Kineserne opholder sig en kortere eller længere Aarrække i Byen og drager saa hjem igen for at erstattes af andre. Kun faa lever der helt til deres Alderdom, og endnu færre lægger deres Ben der. Ligesom Troitskosavsk ernærer Maimachin sig af Handel med Mongoler, Burjater og Omegnens Bønder samt af de Rester, der er tilbage af Transit-handelen; desuden af Haandværk og Havedyrkning. Indtil for ikke saa længe siden florede ogsaa Smugleri som Næringsvej. Andre Steder smugler man i Reglen for at undgaa at erlægge Told, her derimod for ikke at betale Akcise. Hele Østsibirien fra Bajkal til det Stille Ocean var indtil 1909 en ren toldfri Rayon, den saakaldte »Porto-franco«; men de i det øvrige russiske Rige gældende Akcise-takster stod ogsaa i denne Rayon ved Magt. Udførtes derimod Varerne til Udlandet, in casu Maimachin, blev Akcisen eftergivet, og følgelig var og er Tobak, Sukker, Tændstikker, Vin o. s. v. betydeligt billigere i Maimachin end paa den sibiriske Side af Grænsen. Indsmuglingen af akcisefri Varer dreves mange Aar i stor Stil, indtil nu en forstærket Grænsevagt lægger den Hindringer i Vejen. Som nævnt er »Porto-franco« Distriktet nu ophævet; Kiacha (og dens Opland i en Omkreds af 50 Km.) har dog som gammel Testad indtil videre beholdt Privilegium paa Toldfrihed.

Der gives vel ikke den Landsby i Transbaikalien, der ikke har sin eller sine kinesiske Handlende. Disse Købmænd udpiner Bønderne paa det ubarmhjærtigste, navnlig ved at lade dem komme i Gæld til sig og ved — til Priser de selv dikterer — at tage Produkter i Bytte for deres tarvelige Varer. Overhovedet er Kineserne ikke kræsne i Valget af deres Indtægtskilder, og efter hvad man her paa Grænsen faar at se af de Gule, maa man

faa det bestemte Indtryk, at deres ofte besungne Hæderlighed som Forretningsfolk højst er at finde blandt dem selv indbyrdes. Her saa lidt som andet Steds fornægter sig deres medfødte Snuhed, hvorom vidner en Mængde Eksempler. Her kun et af dem: — Handel med Guld var indtil for 15 Aar siden et Statsmonopol i Transbaikalien, og det var derfor under streng Straf forbudt Privatfolk at have umøntet Guld i deres Besiddelse. Kineserne fandt imidlertid paa Udveje; de opkøbte stjaalent Guld af Minearbejderne og udførte det til Maimachin paa den Maade, at de stoppede det op gennem Næseborene paa deres Døde. Da Kineserne som bekendt altid, hvor det blot er muligt, lader deres Lig sende hjem til Fædrelandet, vakte disse Transporter hverken Opsigt eller Mistanke. Ved Ankomsten til Maimachin blev saa de døde Mænds Hjærner aabnede og Guldet udtaget. — Der drives stadig i Maimachin udstrakt Forretning med stjaalet Guld; dog kommer det nu ikke fra Transbaikalien, men fra de nordmongolske Miner, hvor det har vist sig ugørligt at gennemføre en effektiv Kontrol med de mange Tusinde Arbejdere. Der er derfor blandt disse, særlig blandt de kinesiske Kulier, organiseret et fuldstændigt Guldeksport-Syndikat med Forgreninger til alle Miner og til Maimachin. De berede kinesiske og mongolske Soldater, der skal patrouillere Vejene til og fra Minerne og anholde mistænkelige Personer, staar oftest i Ledtog med Tyvene, saa Geschäften — og det er ikke Smaasummer, det drejer sig om — kan uforstyrret gaa sin Gang. —

Omgangs- og Forretnings sproget mellem Russerne og Kineserne er et Slags »Pidgin-Russisk«, som ganske svarer til det Engelsk, der tales af Kineserne paa Kinakysten. Det afviger naturligvis stærkt fra korrekt Russisk, og der skal ikke saa lidt Øvelse til for at forstaa det. Til Eks. hedder: »Jeg har været hos Dem« ikke, som det burde, »Ja hyl u vas«, men: »Nama za vama chodi bylo«. Russerne giver sig ikke af med at lære Kinesisk, hvorimod mange af dem mere eller mindre godt taler det mongolsk-burjatske Sprog.

Omsætningen foregaar paa begge Sider af Grænsen hovedsageligt ved Hjælp af den russiske Rubel, men ogsaa ved Brikte og »Lan«. Brikte er Te-affald, presset i Briketter af Størrelse og Form som Mursten; den er Mongolernes vigtigste Drik og nydes ogsaa, kogt med Mælk, Mel og Salt som en Slags Suppe, desuden anvendes den altsaa som Betalingsmiddel. En Brik har omtrent samme Værdi som

1 Krone, og skæres for Betaling af mindre Beløb i 4, 8, 16 eller 32 Stykker. Møntet kinesisk Sølv og Kobber ses kun sjældent, hvorimod »Lan« er temmelig almindeligt i Brug. En »Lan« er et lille Stykke Sølv af Udseende som et paalangs overskaaret Æg; dens Værdi svarer nogenlunde til den kinesiske Tael (f. T. 2 Kr. 50 Øre); men da dens Vægt ikke altid er konstant, og da den ofte maa

siske Statsborgere. Det er dog et stort Spørgsmaal, om Rusland vilde sætte Pris paa at faa flere nomadiserende Undersaatter, end det allerede har, og hvad angaar mulige Planer om en Annektion af hele Mongoliet, har Rusland i det mindste én Gang ladet en gunstig Lejlighed gaa sig forbi, da det under Mohamedaneropstanden i Kina fik Anmodning om at sende en Styrke til Urga for at for-



Rigt Købmandshus i Maimachin.

deles, medfører omrejsende Købmænd og andre i Reglen en lille, fintmærkende Vægt til Bestemmelse af Værdien.

Den russiske Befolknings Forhold til Kineserne er venskabeligt, og over for Mongolerne maa det endog betegnes som næsten hjærteligt. De langs Grænsen boende Mongoler nærer — segnefærdige som de er under Byrden af Skatter og Afgifter til den kinesiske Regering, og med deres Stammefrændere Burjaternes langt bedre økonomiske Vilkaar for Øje — intet højere Ønske end at blive rus-

svare Staden mod Insurgenterne. Der blev ogsaa (i 1871) sendt baade Infanteri og Artilleri ind i Mongoliet, og det vilde under de daværende Oprørstilstande have været en let Sag at erobre hele Landet; ikke ikke desto mindre trak Russerne deres Tropper tilbage igen. De umaadelige Troppemasser, som Rusland efter den japanske Krig har lagt ud i de østsibiriske Byer¹⁾ har sikkert i første Række den

¹⁾ Adskillige af disse har en Garnison paa 20000 Mand og derover. I en lille By som Kiachta, der endnu har 235 Km. til nærmeste Jærnanestation, bygges der f. T. Kaserner til en hel Fodfolksbrigade, et Kosakregiment og en Artilleriafdeling.

Opgave at afværge et eventuelt, forenet kinesisk-japansk Fremstød. Kineserne har ingen større militær Styrke i Nordmongoliet. Ganske vist er hele Mongoliet militært inddelt i Aimak'er og Koshung'er og skal i Krigstilfælde kunne stille ca. 200,000 Ryttere; men dels er Organisationen og Bevæbningen fra Djengis-Khan's Tid, og desuden turde Mongolerne, som er meget langt fra at elske Kineserne, være upaalidelige Soldater, ganske særligt, dersom de skulde anvendes mod Rusland. Men det forlyder med Bestemthed, at Kina som Modtræk mod de russiske Rustninger i en nær Fremtid agter at



Interiør fra Maimachins Jamen.

sende en Armé af sine evropæisk uddannede Soldater til Maimachin og, bl. a. til denne Hærs Forsyning med billige Levnedsmidler, systematisk vil befolke Khalkha-Landet med Kolonister af sin nu saa sammenpakkede Folkemængde. Bliver Planen til Virkelighed, vil de nu saa øde og tyndtbefolkede Egne langs Grænsen snart have skiftet Udseende. Endnu er de kinesiske Kolonister i Nordmongoliet kun faatallige og har kun taget de frugtbareste Floddale i Besiddelse.

Kiachtas Forbindelser mod Nord bestaar, foruden i Købmandskabets nu nedlagte Vej til Mys-

sovaja ved Bajkál, af to Postruter, en meget befærdet til Vjerehne-Udinsk og en mere østlig til Petrovskij Zavod. Personbefordringen foregaar ad begge disse Ruter ved Hjælp af det skrækelige Toturinstrument, der kaldes en Tarantass, og som bestaar af en Trækasse med stiv Sejldugskalesje, hvilket Stel hviler paa 3 Asketræs-Stænger, der bæres af 4 Hjul. Hele Apparatet hvirvles ved Hjælp af Stænger, Reh og Remme og 3 Heste af Sted over Stok og Sten med en Gennemsnitsfart af et Par Mil i Timen og med det Resultat, at Passagerens Indvolde og Bagage, naar han kommer til Bestemmelsestedet, oftest er i den beklageligste Forfatning. Varer transporteres paa de saakaldte Telega'er, tohjulede Kærrer forspændte med Heste eller Okser. Om Sommeren befares Selengá af Dampere indtil Ust-Kiachta, der er at betragte som Troitskosavsk's og Kiachtas Ladeplads. Man venter i den nærmeste Fremtid Jærnbaneforbindelse med Myssovaja. Banen vil da komme til at gaa gennem de naturskønne Landskaber omkring Floderne Dsjidda og Tjemnik.

Mod Syd bestaar Forbindelsen med Kina i den gamle Karavanevej over Urga og Kalgan¹⁾ til Peking. Vejen gaar langt fra for hele Strækningens Vedkommende gennem Ørken; denne begynder først ca. 700 Km. Syd for Kiachta, hvor Gobi-Steppen, der lidt Syd for Urga afløser det bjærgfulde, skovrige og med Vand velforsynede nordmongolske Landskab; efterhaanden gaar over i en Sandørken, som allerede et Par Hundrede Km. Nord for Kalgan atter faar et mindre trøstesløs Udseende og fortsætter sig i Græsstepper. Selve Gobi er heller ikke, i hvert Fald ikke i dens østlige Del, en Ørken i den Forstand, at der slet intet kan gro der. Man træffer næsten overalt en fattig, tynd Græsvækst og enkelte andre Smaaplanser som f. Eks. Malurt. Der lever ogsaa paa hele Strækningen gennem Ørkenen med større eller mindre Mellemlum Mongoler, der dog naturligvis her har ondt ved at ernære sig udelukkende af Kvægavl, men til Dels skaffer sig et Udkomme ved at samle Kamel- og Hestegødning til Brændsel for de Vejfarende og overhovedet ved at yde disse Tjenester af forskellig Art. Men selvfølgelig er Gobi i Hovedsagen Sand, Klipper og Sten, og af Vandløb findes der ingen. Oaser som i Sahara er der heller ikke; derimod

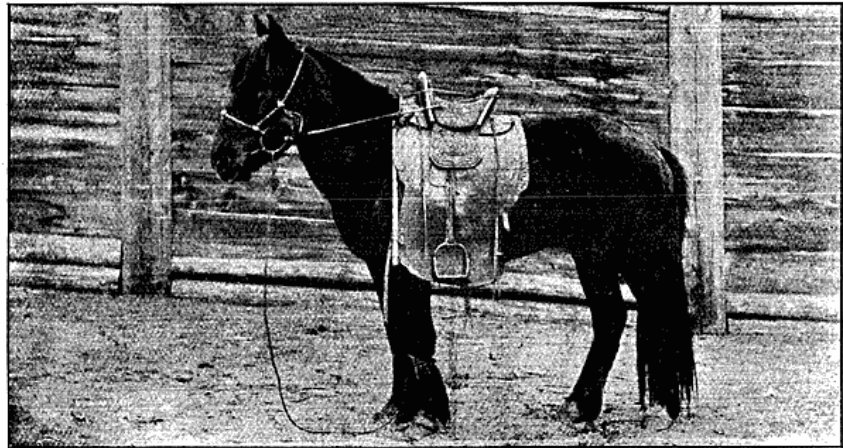
¹⁾ Urga, af mongolsk Urgo = Slot, kaldes af Mongolerne selv: Kurén; Kalgan, af Khalga = Hindring, Forhindring (nemlig den store kinesiske Mur) hedder paa Kinesisk: Chiang Chio Kow.

er der langs de befærdede Ruter i Lavninger med mere leret Bund gravet Cisterner, hvor Regnvandet kan samle sig. Efter heftige Regnskyl kan man om Sommeren træffe hele, midlertige Indsøer, hvor Vandet kan staa en Maaned eller to, før det helt fordamper. Om Vinteren maa de Rejsende koge deres Te og Mad paa Snevand.

Skønt der i Gobi findes saapas meget Vand, at sjældent, selv i den aller hedeste Sommertid, nogen omkommer af Tørst, bruger man dog fortrinsvis Kameler og ikke Heste eller Okser som Last-, Ride og Trækdyr. Kamelen spiller samme Rolle for Gobi som Dromedaren for Sahara. Den er udholdende og taalmodig; bedst er den som Lastdyr, mindre heldig til Trækbrug, da den vanskeligt kan trække op ad Bakke, og til Ridebrug, fordi dens Bevægelser en Grad for levende minder om et Skib i oprørt Sø. Den kan ikke taale Fugtighed og heller ikke — i Modsætning til sin afrikanske Kollega — Varme; derfor anvendes den saa lidt som muligt om Sommeren, paa hvilken Aarstid de store Kamelflokke faar Lov at gaa frit omkring og græsse imellem Bjærgene. I Løbet af Juni fælder Dyret al sin Uld og ser da ud, som var den barberet over hele Kroppen. Først om Efteraaret indfanger man atter Kamelerne, og saa begynder deres egentlige Arbejdsperiode, der varer hele Vinteren igennem. Da ser man de belæssede Dyr skride frem i Karavaner, der altid er formede i lange Rækker, hvor den ene Kamel er bundet til den foregaaendes Tremme-Paksaddel. Remmen hvormed den er bundet, fæstes til en Træpind, der gaar gennem Dyrets Næsebrusk; styrter derfor en Kamel paa Vejen, og er Remmen for solidt fastgjort til Sadelen, er Resultatet, at Dyrets Snude rives itu; man ser desværre adskillige paa den Maade lemlæstede Kameler. En Karavane er i Reglen 4—5 Uger om at tilbagelægge Afstanden mellem Peking og Kiachta, og efter den lange, anstrengende Rejse ser Kamelerne ved Ankomsten yderst ynkelige ud; medtagne og magre er de, saa Ribbenene kan tælles, og Puklerne er svundne til en tom

Hudfold, der ligger slapt ned paa Ryggen. Det hænder ofte, at Kamelens Trædepuder saares af Vejens Sten og derved forhindrer den i at følge rask nok med Karavanen; i saadanne Tilfælde anvendes en vistnok mere barbarisk end egentlig radikal Kur: man vælter Kamelen om paa Jorden, binder den og skoer den med et Stykke Skind, der med Begtraad sys fast om dens Fod! Hvorpaa den fortsætter Rejsen.

Kamelopdrætning er ikke just indviklet og for saa vidt heller ikke vanskelig; men den kræver den største Paapasselighed og Agtpaagivenhed over for Dyrets Vaner, og den lykkes derfor i Reglen kun for Mongolerne med deres lange Erfaring og



Typisk mongolsk Hest.

Øvelse, medens man mange Steder paa russisk Grund uden Held har søgt at drage Fordel af det stærke og nøjsomme Dyr.

Okser anvendes en Del som Trækdyr, dog ikke saa meget i selve Ørkenen, hvor det tidt skorter paa Foder, som Nord og Syd for den.

Personbefordringen foregaar mest ved Hjælp af Heste. Den mongolske Hest fortjener at omtales særskilt med et Par Ord. Lille er den altid, og grim er den oftest; men dens Dyder er mange og umiskendelige. De bestaar i en næsten fabelagtig Udholdenhed, en Nøjsomhed, der ikke overtræffes af andre Dyr end maaske Geden og Kamelen; samt en i Forhold til dens Størrelse overordentlig stor Hurtighed. Den mongolske Hesterace er udbredt over det meste af Centralasien, i Nordkina, i Mantschuriet, i Transbajkalien og endnu længere Nord og Vest paa. Det var ogsaa Heste

af denne Race, der blev medtaget paa den sidste engelske Sydpolesekspedition, og Valget kunde sikkert ikke være truffet bedre. Findes der noget Dyr, som i lige Grad er i Stand til at trodse den strengeste Kulde og den mest brændende Hede, saa er det just den mongolske Hest. Foder faar den sjældent, og faar den endeligt noget, er det kun Hø; for øvrigt maa den selv sørge for sin Føde, gaar ude baade Sommer og Vinter og maa, naar det fryser 30—40 Grader Reaumur eller mere, æde sig mæt — om den kan — i de visne Græsstraa, den med sine Hove kan skrabe frem under Sneen. Det generer ikke en Mongol at ride 100—150 Km. paa en og samme Hest, en Strækning, han tilbagelægger i 9—11 Timer med kun 2 eller 3 smaa Hvil à en halv Time; og det falder ikke Mongolen ind at fodre sit Dyr undervejs. Ved Forsøg med forskellige Hesteracer, afholdte i Omsk, konstateredes det, at mongolske Heste kan løbe indtil 20 Verst i 30 Minutter, hvilket jo er en særdeles respektabel Fart.

Paa Ruten Kiachta-Peking anvendes da Hesten navnlig i Tilfælde, hvor det gælder at komme hurtigt af Sted, og det er virkelig ganske forbausende, hvor ekspres man i disse jærnbaneløse Egne kan rejse — d. v. s., naar ens Konstitution da ellers er afpasset efter Befordringsmidlerne. Rekorden er sat af en tysk Prins, der, da han under den japanske Krig opholdt sig i Peking, ikke kunde benytte Jærnbanen gennem Mantschuriet og derfor foretrak at tage hjem gennem Gobi. Naturligvis satte de kinesiske Embedsmænd i den Anledning Himmel og Jord i Bevægelse, og deres Anstrengelser resulterede i, at Prinsen tillagelagde 1200 eng. Mil mellem Peking og Kiachta paa kun 9 Døgn, Hvilen indbefattet.¹⁾ Der findes saavel en russisk og en (mellem Urga og Kalgan lidt vestligere) kinesisk Postroute gennem Ørkenen; langs den førstnævnte er der, i Form af Filttelle og i et Antal af ca. 60, oprettede Stationer, hvor man skifte Heste. De fleste Rejsende foretrækker at ride, men er der Tale om særlig hurtig Befordring, benyttes en anden og meget original Fremgangsmaade. Man tager det forreste Par Hjul af en lukket, kinesisk Rejsekærre; tværs over Vognstængernes yderste Ende fastbindes en lang, smækker Stang, der rager et godt Stykke udenfor til begge Sider; Passagererne tager Plads i

¹⁾ Til Sammenligning tjener, at Turen ad den mantschuriske og transbaikalske Jærnbane og med Postheste fra Vjerchne-Udinsk tager 10 Dage, og at Deltagerne i Automobilløbet Peking-Paris var 14 Dage og derover om at naa til Kiachta ad Karavanevejen.

Vognen, Stangen løftes op, og dens to Ender placeres foran to mongolske Rytteres Sadelbomme — og saa sættes Hestene i strakt Karière. Bagefter Vognen følger en halv eller en hel Snes Ryttere, og saa snart de to »forspændte« Heste er trætte, afløses de af andre. Stationerne langs Ruten maa i Forvejen være underrettede, og ved hver af dem staar de friske Heste opsadrede og parate til at føre Køretøjet videre. Paa denne Maade er det ret almindeligt at rejse fra Kiachta til Urga (360 Km.) paa 24 Timer; men naturligvis staar Rejsens Behagelighed i omvendt Forhold til den Hastighed, hvormed den foregaar.

Ved Traktat af Tientsin (1858) og Peking (1860) fik den russiske Regering Ret til paa egen Bekostning at oprette en regelmæssig Postforbindelse mellem Kiachta, Urga, Kalgan, Peking og Tientsin; alle disse Steder findes der russiske Postkontorer, Brevpost afgaar 2 Gange ugentlig og bringes af mongolske Ryttere paa 14 Dage til Peking. Pakkeposten derimod afgaar sjældnere og er altid under militær Beskyttelse; den befordres med Kameler og er i Reglen dobbelt saa længe undervejs som den lette Post. Kineserne har ogsaa indrettet en postal Tjeneste gennem Ørkenen, men den er endnu kun mangelfuldt organiseret.

Foruden de nævnte Veje fører adskillige andre gennem Gobi, saaledes Uliassutajs og Kan-Su Byernes Forbindelseslinier med Nordkina; men den store Karavanevej over Kalgan og Urga er ikke alene den ældste og mest befærdede, men ogsaa den, ad hvilken Personer, Varer og Post føres hurtigst, lettest og sikrest frem. Det er imidlertid at forudse, at den og dens middelalderlige Befordrings Dage snart vil være talte; thi Civilisationen er i Færd med langsomt at drage Mongoliet ind under sit Omraade. »Store Nordiske« har allerede i 8 Aar arbejdet med Ørkenens Telegraflinie (et Led af den internationale Telegrafroute, der forbinder Vestevropa med Østasien), og af endnu større Betydning for det lokale Samkvem er det, at sidste Aar Banen Peking-Kalgan blev aabnet. Denne Bane, der for øvrigt er den første, som helt og holdent er planlagt og udført af Kinesere uden fremmed Assistance, er det, saa snart tilstrækkelige Midler foreligger, Meningen at føre videre mod Nord, hvor den altsaa ad Aare vil blive sat i Forbindelse med den projekterede Bane Kiachta-Myssovaja. Maaske der da vil oprinde en ny Blomstringstid for den gamle Testad Kiachta — som vigtig Station paa den internationale Eksprestogsrute Peking-Paris.